

teških borba te iza poraza Delmata sva ilirska plemena do Save na sjeveru i otprilike do istočnih granica Bosne bila su podjarmljena rimskoj imperiji. Jedna je posljedica ove važne pobjede bila i ta da su tek sada Rimljani postali apsolutni gospodari čitavog primorja istočnog Jadrana.

Pobjeđeni Iliri morali su od tada poslati svoju momčad u rimsku kopnenu vojsku, a oni iz primorskih krajeva u rimsku flotu. Pri organizaciji rimske mornarice genijalni admiral Agripa preuzeo je od Liburna lagani, ali brzi tip njihovih lađa. Poznato je da su ove lagane liburnae s ilirskom momčadi, komandirane od Agripe, znatno pridonijele godine 31 pobjedi u bitci kod Aktiuma protiv gorostasnih ratnih lađa sa osam i deset redova vesala Antonija i Kleopatre.

Iliri su davali rimskoj mornarici odlične mornare i ratnike. Rim je imao dvije pomorske baze, jednu za Jadransko more u Ravenni, drugu za Tirensko more u Misenumu kod Napulja. Računa se, da je u ravenatskoj floti služilo 40% Delmata i 10% Panonaca, dakle 50% Iliraca. U floti, koja je stacionirala u Misenumu, broj ilirskih mornara bio je manji. O jakom učestvovanju Ilira u mornarici svjedoče nam nadgrobni natpisi ravenatskih classarija, a za godinu 69 po Kr. imamo također direktnu vijest kod Tacita. Narodnost naime vojnika rimske ratne mornarice često je napose bilježena na epitafijima iza imena pokojnika, kao natione Dalmata, natione Maezaeus, natione Pannonius. Ali i gdje toga ethnikona nema, možemo već po samom imenu ustanoviti ilirsku narodnost dotičnoga mornara. Imena na pr. kao Bardus, Dabalus, Licca, Plator ilirskoga su podrijetla. Iza 26 ili više godina službovanja po moru ilirski mornar bi postigao pravo na rimsko građanstvo — neki već u višem rangu kao optio ili čak centurio. Kao veterani, po jeziku i običajima već porimljeni, ili su ostali sa svojom obitelji u mjestu svoje dugogodišnje službe, ili bi pošli u novoutemeljene coloniae i municipia, gdje bi ih car obdario zemljištem i novcem, a samo se mali broj povratio u svoju staru domovinu. Na taj način je uz vojsku također i mornarica mnogo doprinijela za širenje oficijelnog latinskog jezika i rimske kulture osobito na Primorju.

Podjarmljeni Delmati ipak su se teško mogli snaći u prilikama rimskih podanika i pokušali su nekoliko puta otresti se tog jarma. Isto tako su vrlo teško osjećali izgubljenu slobodu Panonci pokoreni od Augustovog pastorka, kasnijega cara Tiberija. Jedne i druge pritiskivali su veliki porezi i neobično brojno novčenje mladih ljudi. Zajednička nevolja ujedinila je napokon sve Ilire u velikom ustanku koji je godine 6 po Kristu, za Rimljane iznenadno, buknuo u zemlji Desitijata i munjevitom brzinom se proširio od Dunava do Jadrana. Ova zadnja velika reakcija Ilira protiv Rimljana ne samo da je osujetila rimske velike